

* „Srpska Zora“. Ilustrovan list za zabavu i po-
uku. Izdaje i uredjuje Todor Štefanović Viloovski.

Ta lepoznanški list, kateri izbaja v Beču in na-
stopi z bodočim novim letom svoj IV. tečaj — kar je
v današnjih politično razburjenih in materijalističnih
dnéh gotovo najboljšo priporočilo — smo uže mnogo-
krat priporočali Slovenom, večim srbščine in prijateljem
lepoznanstva, in sedaj to pohvalo zopet ponavljamo.
„Srpska Zora“ prinaša: povesti, životopise, kulturno-zgo-
dovinske, etnografične in topografične sestavke, pesmi,
ima književni vestnik itd. Sodelavci listu so najboljši
pisatelji srbski in slike gódiyo najfinejšemu umeteljni-
škemu okusu. Cena listu za vse leto je: 6 gold. (za
Bosno in Hercegovino 7 gold.), naročnina se pošilja pod
naslovom: Administration der „S. Z.“ Wien II., Burg-
gasse 24.

J. Charpentier.

Zabavno berilo.

Črtica o Črnogorcih.

Iz Francoskega spisa: „Voyage sentimental dans les pays
slaves“.

V mestu Trstu sem se bil sprijaznil z nekim Fran-
cozom. Ta Francoz je nekoliko let preživel v Jugo-
slovanski, skupljal je svilniška jajčica in zapredke. Ne-
kega dne stopim v „Caffé antico Tomasso“, ter ga za-
gledam v družbi z nekim Nemcem, sam ne znam, kde
je sešel se z njim. Ta novi prišlec je bil na poti v
Dalmacijo zbog beretije z morskimi gobami, s plodom
Jadranskega morja. Le-ta človek je bil jako omikan,
a meni se je zdelo, da ni še znebil se vsega, kar je
bil naučil se na Bonnskem vseučilišču.

Na nasprotni strani v kavarni sta moški sedela dva
Črnogorca — kakor zmirom, popolnoma v orožji;
na mizi nista imela nikakoršne jestvine; takov je Črno-
gorski običaj. Jaz sem brezi vsakojakega odloga začel
motriti oba Črnogorca. Jeden nju, mladenič, ni raz-
odeval prav nič posebnega, jeden pa, starček, kazal je
sè svojo vnanjostjo jako odločno dušo in dobro srce.
Brke je imel dolge, lice okoščelo, rameni široki in ne-
kako izbokani, telesa je bil brdkega, svobodno vzrast-
lega. Ko je bil opazil, da je moje posebne pozornosti
predmet, ni zmotilo ga to prav nič; a kdor bi bil bistro
opazoval ga, preveril bi se bil, da je njegovo telo ozra-
čilo se z nečim gledališkim. Njegov mladi tovariš pa
je bil zmirom tisti.

Ko sem jaz motril obeh Črnogorcev obraza in po-
sebnosti njune obleke, vse iz belega sukna, v tem Ne-
mec ni nehal milih gorjancev gledati, — gledati skoro
plaho. Zamaknil se je v živ razgovor s Francoskim
trgovcem in ta razgovor, dragi čitatelj, hočem ti po-
pisati.

Nemec. To sta dva lisijaška lupeža. Nihče ne pride
v njune gore, da bi mu ne odrezali ušes ali nosu, ali
pa celó glave. O zmikaštvu nečem ni spregovoriti.

Francoz. Da, tako jih popisujó.

Nemec. To so ljudje, ki si dadé glavo načeti vselej,
kedar koli se jih poloti migréna.

Francoz. Vaša beseda me jako zanimlje, tim bolje,
ker sem uže sam dal se zapeljati v njih gnjezdo.

Nemec. To je famozno! Podoba kaže, da ste ven-
dar zdravih udov vrnili se iz njih brloga.

Francoz. Tačas sem bil še mlajši, le za tega del
sem bil tako drzovit. Bival sem dosta mirno v Skadru,
v vélikem mestu Turškega pašalika. V vsaki hiši bilo
je treba zapreti okenice (fensterladen), ko hitro so pri-
nesli luč v hišo, če ne, dobil bi človek skozi štirioglato

luknjo, kakoršne luknje so v Skadru okna, — dobil bi
bil skozi njo pozdrav iz puške. Prošinila me je svoje-
voljna misel, da bi šel malo pogledat na Črno goro. Ta-
čas so se stepli Albanci pa Črnogorci, a zakaj? — Al-
banci so bili ukradli dva Črnogorska vola, a pastir je
bil tudi zginil. Črnogorci tatov niso gnali h kadiju, kar
bi bili morali učiniti omikani ljudje, temuč pobrali so
Albancem dvakrat toliko volov in vzeli pastirja, ki je
voli imel v skrbi.

Nemec. Sodnik bi bil gotovo pokaznil lupežnike.

Francoz. Tega tačas ni mogel znati človek, ali vse
ima svoj začetek. O boji, kar ti barbari trdé, ne bilo
bi varno popotovati iz Albanije na Črno goro, ali pa s
Črne gore v Albanijo, — popotovati v čolnu, ki bi ga
vodili moški, ker takoj bi lahko vstala strelba. Toraj
so me peljali v čoln, ki je vodilo ga osemnajst Alban-
skih žensk. Ti barbari, Albanci in Črnogorci, imajo
ta običaj, ta predsodek, da ne varujó le ženskih, temuč
da nič žalega ne učinijo tudi moškim, kateri se zaupajo
ženskemu varstvu.

Nemec. To je narobesvet! Sicer pa vam, gospod,
trdim, da je to, kar vi imenujete predsodek, le ju-
našk čut, katerega bi se tudi Nemec ne smel sramovati.

Francoz. Moje veslarke so bile krepke ženske.
Kakova ramena so to bila, gospod, in kakovi so bili
vratovi! Ko sem osamel bil med temi živočimi karija-
tidami, pač nisem čutil se nič kaj dobrovoljnega. Kaj
bi bil začel o boji z osemnajstimi? — Spomnil sem se
Orfejeve osode. Prepluli smo Skadarsko jezero brezi
vsakojake nezgode. Ko smo bili priveslali k bregu na
nasprotni konec jezera, pokazala se nam je takoj Čr-
nogorska vas Rjeka. Jako so me iznenadile čedne hiše.
Čudovito! imeli so tudi most. Dvakrat se jim je bil
zrušil, pa dvakrat so ga zopet postavili, sedaj pa trdno
stoji. Zamislil sem se v Skadar, kjer so strani uže ne-
koliko let potrte in kjer reka Bojana svobodno uhaja
okrog močno tako, da so me po močvirji morali cuco-
ramo prenesti v ladijico.

Nemec. Das ist kolossal!

Francoz. Tista trenotja, ko sem se bližal pobrezju,
zagledal sem dvanajst Črnogorcev, nekateri so sedeli
na klopi, nekateri na tleh, nekoliko pa je ob zidu slo-
nelo jih, kurili so lule in njih obrazi so razodevali
misli — jasne tako, kakor bi bili imeli najčistejšo vést.

Nemec. Raji recite, da so njihovi obrazi razodevali
tisto grozno hladnokrvnost, ki jo navada daje zločincem.

Francoz. Ti barbari, moram trdití, oblečeni so bili
jako pošteno in njih skupnost je bila živo krasna. Naša
ladijica je bila še le priplula k bregu, uže je eden iz-
med njih vstal, a spregovoril ni ne besedice. Jaz sem
menil, da je to lupežniški načelnik; ali ni imel na sebi
nikakoršnega znamenja, ki bi se bil z njim razlikoval
od drugih tovarišev. Ta je najpopreje popadel drog,
katerega mu je bila podala ena mojih veslarek, prijel je
prednji del ladijice — in potegnil jo je k sebi s tako
opreznostjo, kakor bi bile veslarke bile njegove hčere,
jaz pa njegov sin. Zabil sem vam povedati, da je bil
vès, prav do zob, nenavadno in dično orožen.

Nemec. Das ist enorm!

Francoz. Ko sem gledal vse to, sam sebi sem opom-
nil: moči nimaš, da bi se ubranil, skrbi na moč, da se
bode z lepa vršilo vse; mirno stopi pred-nje, vljudno in
prijazno, kakor bi te vabili na gostijo. Moriturus
vos salutat. *)

Nemec. To menda je bila edina pomoč, s katero
ste mogli vplivati na-nje.

Francoz. Vstal sem sè zadja v ladijici. Teh bar-
barov načelnik je zagodrnjal nekaj sam sebi, ali zago-

*) Pozdravlja vas ta, ki se na smrt pripravlja.

drnjal je čestilno, — in da sem stopil iz čolna, podal mi je svojo mogočno roko, ki je bila jako čista.

Nemec. Gotovo je bil popreje spral z nje krvave pege.

Francoz. To trenutje so vsi drugi barbari vstali in mirno približali se mi tako, da so takoj vsi stali okrog in okrog mene. Jaz nisem ni žugnil. Na obeh straneh so me na lahko prijeli pod pazuhama, spregovorili niso ni besedice in speljali so me v neko hišo. Tam so mi pokimali, naj sedem na klop, s katere je eden teh lupežnikov prah pomel. Takoj so mi prinesli čašo, polno neke črne tekočine, ki se je kadilo iz nje.

Nemec. Zató, da bi vas ostrupili.

Francoz. Izpil sem to pijačo, ni črnil nisem, kakor Aleksandar Véliki, kakor da sem bil poln zaupanja do njih. Ta pijača je imela tako slast, kakoršno ima kava. Odločil sem se, da ali umrjem, ali pa živ ostanim, kar je drago mojim gostiteljem. Ko sem čakal, kedaj me bode začelo klati po drobu, vdal sem se veselosti — do céla po Francoski navadi.

Nemec. Ali je bil strup to?

Francoz. Menim, da je bil strup, ali tako počasen, da po dvajsetih letih ne čutim še nikakoršnega njegovega vpliva na me. Ko sem pil, jel je eden teh lupežnikov resno basati in zažigati jako dolgo lulo. Napósled je vzel prošit robec, otrl je z njim trobelko iz jantara — in podal mi je to tobakarijo z desno roko, levico pa je položil na srce. Po nekolikem časi sem svojim ječarjem razodel se, da bi rad govoril z njihovim prvim vodnikom, a res so me takoj odpeljali k Danijelu I. To je bil blezu tridesetleten možki, krepkih ramen, ne velik, silno kljukastega nosu in živih oči. Oblečen je bil tako, kakor so bili oblečeni drugi barbari.

Nemec. Gotovo zato, da bi ga nihče ne bil spoznal, kedar jih je peljal na kak razboj.

Francoz. Danilo je govoril francoski in italijanski. Povprašal me je, kaj je kaj novega v Francoski, katero je hotel poznati tudi drugače, ne le vsled tega, ker je „Journal des Debats“ pridno čital, kar mi je razodeval razgovor z njim. Začel mi je popisavati svojo domovino močno razvnet in do céla z drugimi barvami, nego jo sploh popisujó. Njegova skrb je merila na to, da bi jej Evropa pripoznala samosvojnost, katero v resnici uže vživa, pa da bi dovolila, da bi s Črno goro zedinila nekatere rodovitejše kraje v ravni; dejal je, da Črnogorci domá nimajo dosta živeža, kar jih sili, da ali hodijo plenit, ali pa morajo zapuščati domovino. Druga nepravilika se mu je zdéla mnogo žalostnejša od prve.

Nemec. Natürlich.

Francoz. Ko sem bil knezu razodel svojo željo, da bi rad krenil v Kotor in na poti ogledal njegovo glavno mesto, takoj je ukazal, naj mi odsedlajo njegovega konja in dadé spremenika. Razsebila sva se — na videz najboljša prijatelja. Konj je krepko stopal in napetih ušes korakal po skalnatih gorskih stezicah.

Nemec. A spremenik?

Francoz. Moj spremenik je bil mlad deklič, šestnajst ali sedemnajstleten.

Nemec. To je lisijaštvo! Čital sem v „Augsburg. Allg. Zeitg.“, da taki Italijanski lupežniki radi imajo ženske za pomočnice.

Francoz. Tudi jaz sem slišal to; ali kaj naj učini človek, ki uže zdihuje v volčjem žrelu?

Nemec. Radoveden sem, kako ste se oteli iz te nevarnosti.

Francoz. Jaz se sam sebi čudim.

Nemec. Kaj ne, da se nikoli več ne vrnete nazaj?

Francoz. Kedo zna? — Nekega Angličana je pred

nekolikimi leti jako zanimalo to, ker je lezel v medvedjo jamo v Berni in v jami dražil medveda, kateri ga je raztrgal. Ali jaz vas zagotavljam, da mi ma Črni gori niti na um ni prišlo, da bi bil koga dražil, ni knezevega konja ne. Da, pričam, da sem jako naglo dal se zmoči znameniti in čestiti postrežljivosti teh barbarov. Ostal sem z vsemi, kakor Francozi rekajo, „bon enfant“, to je izraz, katerega bi ne poskusil ponemčiti.

Nemec. Francozi se najraje le šalé. Pripovedujte dalje, gospod! Zapustil sem vas osamelega, izročnega temu dekliču, ki je gotovo bil neveren, kakor morski val.

Francoz. Popotoval sem po svetu, ki ni nič drugega, nego sama pusta skala. Po pravici pripovedajo, da Stvarnik, ko je hotel dovršiti Črno goro, nikamor ni ozrl se, temuč razsul je tam polne vreče kamenja. V teh skalinah ni pravih razmernih vrhov, niti dolin, ni tako, kakor je drugodi.

Nemec. „Quem dixere chaos“. Morali bi tija poslati barona Hausmann-a. *)

Francoz. Deklič ni bil lep, pač pa je bil srčan, živ in krepkih mišic. Stopal je tako čilo, da je konj jedva dohajal ga. Kjer koli je stezica zvijala se, šel je kar naravnost in čvrsto stopal po strminah, kjer bi celó koza bila jedva vzdržala se. Brzo sem opazil, da na hrbtu nese precéj težek sveženj. Ali me nje ljudje napadejo, obesijo ali na kol nataknejo, to je bila njih skrb; Francoz pa je vljuden človek. Opomnil sem devici sè svojim najprijaznejšim glasom: „Sestrica, obesi svoj sveženj na konja.“ Moja mila barbarka niti zardela ni, kar bi se gotovo bilo pripetilo mnogi Nemki, ni spregovorila ni, temuč poslušno je na konja dela svoje breme. Ko smo prišli do kraja, ki mu je ime Dobroško selo, vstavila se je devica pred neko osamelo kočó in dosta krepko je z nogo potrkala na vrata, ki so se takoj odprla, kakor bi naju bili čakali. Prišla je iz kočé neka starčica, kateri je devica pošeptala nekoliko besed.

Nemec. Dej, poknilo je žalostno trenutje.

Francoz. Najgotovejše žalostno, kajti starka je prinesla drug sveženj, deklič pa je brž zadel ga na svoj hrbet — in stopala je naprej prožno tako, kakor bi i ta sveženj bil na konji počival. Ne bodem vam pravil o mojih okolišnih v glavnem mestu, le to pripovedam, da na stolpu ni bilo ni jedne Turške glave, kar je sicer bila navada. Ko smo bili začeli z gorskega grebena stopati navzdol, zagledal sem v daljavi, ki je človeku zdela se, da je precéj kratka, ali v ogromni globelji — zagledal sem Kotorski zaliv. Morska voda, ki jo na nekih krajih stiskajo ozka naročja, širi se nenadoma zopet, zato da dela štiri vodojeme; pobrežje robijo štiri porastle strani, ki se dosta polagoma vzdigajo, razen na tej strani k Črni gori. Skala, ki venča zalivu sesuto okolje, ta skala je belkasta, pa črnkasta, kakor je obrnjena: ali k solncu ali od solnca. Vasi se sè svojo nerazmernostjo milo razlikujó od prijetne barve rastlinstvu, ki jih objemlje, in od sinje mokrote morskih valov, ki časi pljuskajo do njih zapražja. Dalje se razprostira Jadransko morje, podobno široširi (weit) modrikasti plahti, ki se na obzoru edini z jasnim nebni obokom. Neštevilni ribiški čolni zdaj plujó v skupino, zdaj se razpršujó, kakor truma divjih labudov. Kolika nesreča bi me bila zadela, da so me ubili ti barbari, ne bil bi videl tega prizora, ki mu ni podobnega nikjer! Ali ko se oko zamiče v neizmerno dalečino, noga še zmerom stopa po trdih in nehyaležnih tleh Črne gore. Na poti smo srečavali mnoge Črnogorce, ki so domov šli iz Kotora, kamor na prodaj nosijo zelenjad in korun.

*) Imenovali so ga „chaos.“ Hausmann je bil upravitelj mesta Pariza o Napoleonu III.

Zemljo, ki v njej to oboje raste, Črnogorci in Črnogorke, kakor kako zlato, skrbno iščó in zbirajo in na svojih hrbtih znašajo na odločene prostore. Sploh zemljo ograjajo z nizkimi zidovi in znašajo na take prostore, od kodar je voda ne more splaviti ali kjer je kamenje ne more zasuti. Črnogorci so brzo stopali po skalnati riži, in ko so pribajali mimo mene, pozdravljali so me tako-le: „Z Bogom!“ — jaz pa sem jim odzdravljaj: „Z Bogom, bratje!“ Videl sem, da so vsi ti barbari pri sebi imeli ogromne dežnike. Čim bliže sem bil meje, tim pustejša, golotnejša je bila zemlja. Napósled pridem do Avstrijskega mesta Kotora, ki ga venčajo v višek kipeče skale in kjer se človeku zdi, da je konci svetá. Oddal sem konja dekliču, stisnil sem mu dolar v roko in opomnil: „Hvala ti, sestrice!“ — devica pa je poslovila se: „Z Bogom, brate!“ — in objela me je svoboda!

Nemec. Hamlet bi bil dejal: „Strange, strange, very strange!*)“

Po tem razgovoru smo: Francoski kupec, morskih gob bérnik in jaz veselo na zdravje napili Črnogorcem in Črnogorkam. L. Gojko.

Politične stvari.

Kam jadrajo ustavoverci v državnem zboru Dunajskem?

Prečudni občutki obidejo človeka, če premišljuje dogodbé v državnem zboru Dunajskem zadnje dni preteklega leta. Tu si drzne poslanec (Schönerer) na vsa usta reči: „mi Nemci hočemo biti Prusi!“; — tam je drugi (Obentraut) na ves glas upil: „kaj hočemo mi, vsaj nimamo nobene prave armade, Avstrijska armada stoji le na papirji!“ tretji (Sturm) pa ministre naravnost obdolžuje za zvijače. Vse to se je godilo, a govornikov ni nihče zavračal, niti zbornice predsednik, niti ministri se niso ustavili tem robotim besedam. Čuli so se le nekateri „oho“-klici, ustavoverci pa se drug drugemu zadovoljno namuzovali!!

Kaj bi se zgodilo v vsaki drugi državi, v vsaki drugi zbornici, če bi se kaj takega počenjalo? Vse bi se uprlo: zbornice predsednik, ministri in tudi vsak poslanec.

Kako so ropotali leta 1868., ko je šlo nekaj Čeških učenjakov iz znanstvenih namenov v Moskovo, kako so takrat kričali in pisarili o veleizdaji Čehov itd. „Ustavoverci“ so jih brez konca in kraja psovali, da so šli poklanjat se Ruskemu caru in beračit ga, da vzame Slované pod svoje krilo! A kaj je bilo potovanje nekaterih Slovanov v Moskovo k znanstvenemu shodu v primeri z besedami Schönererjevimi v javni seji državne zbornice? Vendar je to pot „ustaveverska“ gospoda komaj zamrmrala „oho“!

Kako se je zavzel ves svet takrat, ko je Angleški minister unanjih zadev (lord Granville) tako neumno blebetal o Avstrijski armadi! Kaj pa je rekla „ustavoverska“ gospoda zdaj, ko je poslanec Obentraut rekel, da stoji naša armada le na papirji? Nič, prav nič!

Kar se tiče Sturmove psovke z „lisičjo vlado“, ni nas volja braniti ministrov, vsaj so izrastli iz stranke „ustavovercev“ in prijatelji se uže morajo poznati; al vprašati moramo vendar: kam jadrajo s to novo sorto politike, ali je podučljivo za občinstvo, če se ta „gospoda“ zdaj očitno lasá in drug družega dolži nepoštenih in zvijaških dejanj ter svoje umazano perilo očitno

pred svetom razobeša? Naj bi se ustavoverci med seboj ravšali in kavšali, naj bi si sebi samim očitali umazanost in slabo gospodarstvo, nihče ne bo jim tega branil. Avstrijsko prebivalstvo pa mora protestovati zoper to, da se notranji škandali nosijo na ulice. Nič ne demoralizira ljudstva huje kakor ga demoralizirajo škandali v viših krogih. Ne uči se namreč samo sin od svojega očeta, ampak učijo se tudi volilci od svojih poslancev. Kaj si mora misliti priprosti človek, če sliši, kaj počenja ustavoverska stranka dandanes v državni zbornici! Kaj si more priprost pošten človek misliti o takih „zastopnikih“ narodov! Škandali viših krogov so pohujšljivi za nižje kroge in če se ministri dolžé lisijaštva, če se reče, da imamo armado, ki nas toliko stane, le na papirji, in če se celó trdi, da se zavoljo slabega gospodarstva pri nas prebivalstvo želí na Prusko, mora misliti vsak, da je Avstrija uže na najvišji stopinji gnjilobe.

Kak mir, kaka sporazumljivost je bila med ustavoversko gospodo takrat, ko je bila še kupčija s pridobljevanjem pravic za delanje železnic, ko sta se minister Giskra in železniški podjetnik Ofenheim kar na tihem pomenkovala o tem, se ima li tej ali oni železnici državna podpora povikšati za kakih 100.000 gl. ali ne, koliko bi pri tej baratiji imel dobička tisti, ki dobí, in oni, ki dá dovoljenje. Kako so si stiskali takrat roke, ko se je imelo razdeliti leta 1873. posojilo 80 milijonov! Ta je imel na prodaj dodelano železnico, oni novo železnico v delu, tretji jo zavarovati ali je celó prosil nekaj milijonov nepovračljivega posojila za kakega prijatelja. Takrat ni bilo med njimi nobenega razpora, vsi „ustavoverci“, bodi si stari, novi ali celó najnovejši naprednjaški klub — bili so „eden za vse, in vsi za enega“. Isto vlado, katero zdaj „lisičjo vlado“ imenujejo, kako so jo takrat hvalisali! Ni jim bilo na svetu nič popolnejšega memo tega „ustavovernega, liberalnega“ ministerstva. Živelí so kakor vrabci v prosu. Le če se je kak poslanec državopravne stranke oglasil zoper parlamentarni komunizem te vrste ter sváril pred nasledki, skočila je kvišku vsa „ustavoverna“ stranka enako volku, ki brani svoj plen, in potem zasmehevanja in zasramovanja ni bilo konca, — toča vsakovrstnih priimkov se je vsula na-nj. Vsak jim je bil „nazadnjak“, „trcijal“ ali „črnušk Rimljanec“, če ni slepo capljajal za njimi. Le dokler je pri „ustavovercih“ veljalo: „divide et impera“, so mogli vladati. Tudi zdaj bi pač radi še gosdodarili, a deliti med sabo nimajo nič več, zato so se razdrli med sabo in zdaj peró svoje umazano perilo pred svetom; sprli so se z vlado in iz sebe ne morejo sestaviti nobene več.

Res, prebivalstvo Avstrijsko sme upiti: „kje je kak Cromwell, ki bi nas rešil te „ustavoverne“ koterije in njene svojati!“ Dunajski državni zbor je zdaj popolnoma tak, kakor je bil leta 1649. zbor Angleški, ki je prisilil onega vélikega Angleškega državnika, da je razpodil parlament in tako rešil domovino.

Mnogovrstne novice.

* Živinska kuga v Bosni. Omenili smo v lanskem listu, da je mnogo goved poginilo za tako imenovano „Turško kugo“. Al tudi med konji se širi najhujša njih bolezen, to je, da konji, posebno vojaški, postajajo smrkovi. Konec novembra meseca prikazala se je bolezen najprvo v Brodu in še tisti dan zapovedalo je generalno poveljništvo 52 lepih konj ustreliti. Od tega dne pak se je ta bolezen tako naglo razširila, da so dosedaj povprek vsak dan več kot 100 konj postrelili. V eni sami vasi prav blizu Broda, kjer je samo

*) Čudno, čudovito, jako čudovito!